

Lotofàgia

“És dolç mirar les notícies cada dia, llegir els diaris, escoltar els predicadors de la ràdio i de la tele, i deixar-se endur al país dels lotòfags: suprimir l'esforç de la memòria.”

No sóc expert en la ciència de les plantes i menys encara en les combinacions de botànica i literatura (per això em fan tanta enveja, i per la gràcia, els articles de l'admirable Martí Domínguez), i per tant, a pesar de l'oportuna consulta a l'enciclopèdia, no he pogut aclarir de quina espècie vegetal era l'arbre que produïa el fruit del lotus. No era, supose, la planta aquàtica que fa fulles i flors als jardins de l'Índia i als aiguamolls del Nil, devia ser una cosa de més substància nutritiva i espiritual. Els pobles que trobaven els més antics, i llegendaris, viatgers grecs per les riberes de la mar sovint són descrits per curiosos aspectes o costums, i algunes vegades només per allò que mengen. Els més famosos d'aquests són els que apareixen en els il·lustres versos de l'Odissea:

“Es van trobar amb els lotòfags que no maquinaren cap mal contra els nostres companys, sinó que els van donar de menjar lotus, i qui menjava d'aquest fruit, dolç com la mel, ja no volia portar-nos notícies de res, ni tornar, i el que desitjava era quedar-se allà amb els lotòfags, menjant lotus i oblidat del seu retorn. Però jo, encara que ploraven, els vaig portar per la força a les còncaves naus i els vaig lligar sota els bancs. Llavors vaig manar que els altres companys s'afanyaren a embarcar en les veloces naus, per tal que ningú no menjara lotus i s'oblidaria del retorn.” (OD., IX, 92-102).

Devia ser una gent feliç, habitants d'una mena de paradís sense passat i sense futur, sense problemes amb la memòria i amb el pas del temps: menjaven lotus, que era dolç com la mel, i s'oblidaven de tot, de qui eren, de la vida, de la pàtria si és que en tenien alguna, i segurament del propi nom. Qui arribava en aquell país, ja només volia quedar-se amb els lotòfags, vivint com ells i menjant d'aquell fruit de l'arbre del paradís. Emilio Lledó recorda l'al·legoria homèrica en un llibre de la mena de filosofia que jo sí que arribo a aprofitar i a entendre, *El surco del tiempo. Meditaciones sobre el mito platónico de la escriutura i la memoria*, i comenta: “La història contemporània té el perill de convertir-se en un immens port on es cultiva i es ven, no tant la compacta i amena fruita d'aquells arbres que endolcien i alienaven els feliços lotòfags, sinó més aviat en un succedani dessaborit. És prou mirar entorn per descobrir, dia a dia i sota formes subtils, aquesta creixent invitació a la desmemòria”. Així és com va passar Leopold Bloom l'hora

de les 10 a les 11 que correspon, en l'*Ulysses*, a l'episodi dels lotòfags: desocupat i despreocupat, sense recordar molt bé qui és ni on va, llegint una carta de no se sap molt bé qui, recollida a la llista de correus, i assistint en una església a una missa que no entén. I així és com suposem –més o menys falsament– que viuen els pobles “primitius” que no han descobert la història: en un present permanent, sense principi i fi, sense canvis racionalment explicables, en una immediatesa directa del temps.

Tan se val si la conclusió aplicable és que “el que passa ara” no havia passat mai abans, com si és que “tot ha estat sempre igual, res no canvia”. No és menys alienadora una cosa que l'altra, ni menys dolça i aquietadora de molèsties, sobretot de la suprema molèstia de pensar. És dolç mirar les notícies cada dia, llegir els diaris, escoltar els predicadors de la ràdio i de la tele, i deixar-se endur al país dels lotòfags: suprimir l'esforç de la memòria. Recordar vol dir –hauria de voler dir– comprendre el present com a resultat de condicions passades, repassar la història dels qui s'omplen la boca amb grans paraules, saber qui és i qui som cadascú i què se'n pot esperar. No quedar-se en aquest port menjant el lotus d'una *actualitat* que ens serveixen a tota hora com una droga pesant: el perill és oblidar el nostre nom i la nostra pàtria, i que ens espera un vaixell per continuar viatge cap a Ítaca. Llegim una mica de clàssics, per favor, escoltem Bach, passegem pel bosc, parlem d'alguna cosa que no siguem jutges i processos i polítics: recuperem el nom de cada cosa, i el nostre en primer lloc. No sé quin capità podria lligar-nos als bancs de la còncava nau.

Joan F. Mira

Reconeixement d'ignorància: Primer: Algué més ben informat que jo, o informat posteriorment, m'informa que l'exposició de ceràmica de l'Alcora sí que vindrà a València. Els qui la porten, si la porten mereixeran tot el meu respecte i felicitacions. Segon: Desconeixia, imperdonablement, l'existència de la versió catalana del *Tristram Shandy*, publicada per Proa (gràcies pel llibre). Dic imperdonablement, perquè la versió de Joaquim Mallafre, com la de l'*Ulysses*, i com altres papers seus, és una peça literària de primera magnitud.